

Тыва дыл

Тайылбыр бижик

1 – 4 класстарга торээн дыл устуку класстарга ооренир тыва дыл болгаш литература эртемнеринин белеткел чадазы болбушаан, колдуунда-ла практиктиг сорулгаларны чедип алырынче угланган.

Эге класстарга тыва дылды ооредиринин кол сорулгалары болза:

1. Уругларны медеделдиги-биле шын номчуур, бижир болгаш чугаалаарынга ооредир;
2. Оларга торээн дыл болгаш литература талазы-биле эге билиглерни бээр;
3. Уругларны ном ажыглаарынга чанчыктырар болгаш оларнын дылга сонургалын, номчулга болгаш билиглерже чуткулун хайныктырар;
4. Номчулга болгаш бижилге-биле холбаштыр бойдушту, ниитилел амыдыралын хайгаараарынга ундезилээш, оореникчилерни материалистиг узел-бодал-биле чепсеглээр;
5. Уругларны мораль болгаш эстетика талазы-биле кижизидер;
6. Ооренип турар чуулдерин сайгарып, болуктеп, деннеп, туннеп билиринге, оларнын иштинден кол болгаш чугула чуулдерни тип, тайылбырлаарынга оореникчилерни чанчыктырар.

Тыва дыл программаны дараазында уш болуктен тургустунган:

1. «Бижикке ооредир болгаш чугаа сайзырадылгазы».
2. «Фонетика, лексика, грамматика, шын бижилге болгаш чугаа сайзырадылгазы».
3. Номчулга болгаш чугаа сайзырадылгазы».

Болук бурузу тус-тус кезектерге чардынар. Моон-биле кады ук болуктер аразында харылзаалыг.

Будун чылда шак саны – 102
Неделяда шак саны – 3
I – ги улдунда шак саны – 27
II – ги улдунда шак саны – 21
III – ку улдунда шак саны - 30
IV - ку улдунда шак саны – 24

№	Программанын кезектери	Кичээлдин темазы	Шак	Оореникчинин билинге негелде	Онаалга	Хуну
---	------------------------	------------------	-----	------------------------------	---------	------

1	Ийиги болгаш ушку класстарга ооренген чуулдерин катаптаары (10 ш)	Домак. Домакта состернин харылзаазы. Домактын чугула болгаш ийиги черге кижигуннери	1	Билген турар: домактын чугула бол-гаш ийиги черге кижигуннерин; сост-ернин харылзаазын болгаш домактын соолунге бижик демедектерин.	А. 7, мергежилге 12	
2	Созуглел	Созуглелдин янзылары: тоожушкун, чурумал, угаап боданышкын	1	Билген турар: созуглелдин темазын, кол бодалын, кезектерин, кезек буру-зунде домактарнын утка талазы-биле харылзаазын, созуглелдин планын.	А. 13, мергежилге 29	
3		Уннер болгаш ужуктер. Слог. Ажык эвес уннерни дакпырлап бижири	1	Билген турар: ун, ужуктун ылгалын; ыткыр болгаш дулей уннернин база дакпырлаан ажык эвес уннернин шын бижилгезин.	А. 20, мергежилге 40	
4		Куштуг болгаш кошкак ажык эвес уннер	1		А. 21, мергежилге 51	
5	Сос тургузуу	Чогаадылга болгаш оскертилге кожумактары. Бот ажил	1	Билген турар: состун дазылын, кожу-маан (чогаадылга, оскертилге кожу-мактары).	А. 40, мергежилге 111	
6		Дефистеп бижиир нарын состер	1	Билген турар: дефистеп бижиир нарын состерни; дазылы кызырылган нарын состерни.	А. 45, мергежилге 126	
7	Домак	Грамматиктиг сайгарылгалыг диктант. Нарын домак	1	Билген турар: ооренгени дурумнерге состерни шын бижиирин; домактарны ылгап билири.	А. 49-50, мергежилге 138	
8		Частырыглар-биле ажил. Чангыс аймак кижигуннерлиг домактар. Чангыс аймак кижигуннернин холбажыр аргалары	1	Билген турар: чангыс аймак кижигун-нернин шын бижилгезин, частырыг-ларны тып болгаш тайылбырлап билири. Билген турар: санаар ун аяны; эвилел-дер чок база болгаш, а, ынчалза-даа, биле деп эвилелдер-биле каттышкан чангыс аймак кижигуннерлиг домак-тарны.	А. 57, мергежилге 156	
9		Чурук-биле ажил. «Аза бергеннер» деп чечен чугаа тургузар	1	Билген турар: аас болгаш бижимел чугаанын ылгалын; состернин шын бижилгезин; домактарны шын тургузуп билири.	А. 61, мергежилге 165	
10		Дорт чугаалыг домактар. Диалог	1	Билген турар: диалог болгаш дорт чу-гаалыг домактарны болгаш оларга бижик демдектерин салырын; адалга-лыг домактарны.	А. 66-67, мергежилге 176, 179	
11	Чугаа кезектери. Чуве ады. (13 ш.)	Чуве адынын дугайында 2-3 класстарга ооренгенин катаптаары	1	Билген турар: хойнун санында чуве аттарынын падежтерге оскерлирин;	А. 79, мергежилге 207	

12		Чуве аттарынын падежтерге оскерлири. Чангыстын саны	1	чуве адынын хамаарылга хевирин; орус дылдан улегерлеп алган состер-нин падежтерге оскерлирин; оларнын шын бижилгезин; хуу болгаш ниити чуве аттарын; чоок болгаш удурланышкак чуве аттарын шилип билири.	А. 82, мергежилге 213	
13		Адаарынын болгаш хамаарыштыларынын падежтери. Кым? Чуу? Кымнын? Чунун?	1		А. 88-89, мергежилге 225, 226	
14		«Кышкы арыг» деп чугаа-биле ажыл	1		А. 78, мергежилге 204	
15		Бээринин болгаш онаарынын падежтери. Кымгы? Чуге? Каяа? Кымны? Чуну?	1		А. 91, мергежилге 234	
16		Турарынын падежи. Кымда? Чуде? Кайда?	1		А. 93, мергежилге 238	
17		Унеринин падежи. Кымдан? Чуден? Кайыын?	1		А. 95 Мергежилге 243, 245	
18		Углаарынын падежи. Кымче? Чуге? Кайнаар?	1		А. 97, мергежилге 249	
19		Онаалгалыг диктант	1		Карточка	
20		Частырыглар-биле ажыл. «Чуве аттарынын падежтерге оскерлири. Чангыстын саны» деп теманы туннээри	1		Карточка	
21		Хойнун санында чуве аттарынын падежтерге оскерлири	1		А. 99, мергежилге 253	
22		Чуве адынын хамаарылга хевирин. Чугаа сайзырадылгазы	1		А. 101, мергежилге 259	
23		Орус дылдан улегерлеп алган состернин падежтерге оскерлири	1		А. 105, мергежилге 271	
24		Хыналды ажыл	1		Карточка	
25		Частырыглар-биле ажыл	1		А. 105, мергежилге 269	
26		Чурук-биле ажыл. «Мергеннин хаактап ооренгени» деп план ёзугаар чогаадыг	1			
27	Демдек ады (7 ш)	Катаптаашкын. Демдек адынын утказы болгаш харыылаар айтырыглары	1		А. 109, мергежилге 280	
28		Укталбаан болгаш укталбаан демдек аттары	1		А. 111, мергежилге 286	
29		Удурланышкак болгаш чоок уткалыг демдек аттары	1		А. 114, мергежилге 296	
30		Демдек аттарынын чуве аттары-биле холбаазы	1		Карточка	

31		Демдек аттарынын кожумактарын шын бижири. Демдек аттарынын тургузуун сайгарары	1		Карточка	
32		Ооредиглиг эдертиг «Кужуген Октай»	1	Билген турар: аас болгаш бижимел чугаанын ылгалын; состернин шын бижилгезин; домактарнын аразында харылзаазын		
33		Онаалгалыг хыналды диктант	1	Билген турар: ооренип эрткени дурум-нернин шын бижилгезин	А. 114, мергежилге 297	
34		Частырыглар-биле ажил. Демдек адынын дугайында алган билиглерин туннээри	1	Билген турар: частырыгларын тып база оларнын шын бижилгезин тайылбырлап билири		
35	Сан ады (6 ш)	Сан ады, оон утказы, айтырыглары	1	Билген турар: сан адынын утказын, айтырыгларын; сан аттарынын болук-терин; сан аттарынын чуве аттары-биле холбаазын; оларны шын бижири-рин	А. 118, мергежилге 307	
36		Тун болгаш дугаар сан аттары	1		Карточка	
37		Сан аттарын чуве аттары-биле кады ажыглаары	1		Карточка	
38		Тун болгаш дугаар сан аттарын чугаага ажыглап билири	1		Карточка	
39		Сан адынын кожумактарын шын бижири	1		Карточка	
40		Сан адынын дугайында алган билиглерин туннээри. Тест	1			
41	Ат орну (9 ш)	Ат орнунун дугайында ниити билиг	1	Билген турар: ат оруннарынын утка-зын; арыннарга, саннарга болгаш па-дежтерге оскерлирин; оларны чугаага ажыглап билири	Созуглел-биле ажил	
42		Ат орнунун арыннарга болгаш саннарга оскерлири	1		Карточка	
43		Чугаа сайзырадылгазы	1	Билген турар: дылдын литературлуг нормазын сагып билири; шилилгелиг диктаныны кылып билири	Карточка	
44		Карточкалар-биле хууда ажил	1	Билген турар: карточкалар-биле бот тускайлан ажилдап билири	Карточка	
45		Хыналда диктант	1	Билген турар: шын бижилгенин де-румнерин билири болгаш частырыгларын тып, тайылбырлап билири		
46		Частырыглар-биле ажил	1			